

O'QUVCHILARDA MILLIY RANGTASVIRGA QIZIQISH UYG'OTISH**Qodirov Islombek Ilhomjon o'g'li***Andijon Davlat Pedagogika Insituti "Tasviriy san'at" yo'nalishi 1-bosqich magistranti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada rangtasvir darslarida o'quvchilarning estetik didini rivojlantirish hamda ularda milliy tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishni shakllantirish metodikasi yoritilgan. Maqolada an'anaviy va zamonaviy pedagogik texnologiyalar uyg'unligi tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *milliy rangtasvir, miniatyura, kolorit, estetik tarbiya, interaktiv metodlar, madaniy meros.*

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni milliy qadriyatlar, urf-odatlar va boy madaniy merosimiz ruhida tarbiyalash har qachongidan ham muhimroqdir. Tasviriy san'at, xususan, milliy rangtasvir o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirish, ularda vatanparvarlik va estetik didni shakllantirishda beqiyos kuchga ega. Biroq, shunchaki nazariy ma'lumot berish yoshlarda san'atga nisbatan chinakam qiziqishni uyg'ota olmaydi. Buning uchun dars jarayoniga yangicha va qiziqarli metodik yondashuvlarni olib kirish talab etiladi.

Qiziqishni shakllantirishning psixologik va pedagogik asoslari

O'quvchida milliy rangtasvirga nisbatan mehr uyg'otish uchun birinchi navbatda undagi "ko'rish va his qilish" instinktini faollashtirish lozim. Kamoliddin Behzod, Bahodir Jalolov, Ro'zi Choriyev kabi buyuk rassomlarning asarlaridagi yorqin ranglar (kolorit) va kompozitsiya yechimlari bolaning tasavvurini boyitadi. Dars boshida darslikdagi quruq matndan qochib, asarlarning yaratilish tarixi, ulardagi yashirin ramzlar haqida qiziqarli afsona va hikoyalar aytib berish bolalarda "Bu rang nimani anglatadi?", "Nega bu chiziqlar aynan shunday chizilgan?" degan savollarni tug'diradi. Savol bor joyda esa doimo qiziqish va izlanishi bo'ladi. Mavzuning bugungi kundagi ahamiyati va maqsadini belgilash. O'quvchilarning milliy san'at haqidagi boshlang'ich tushunchalarini aniqlash. •

Mavzuning dolzarbligi: Bugungi globallashuv va madaniyatlar qorishuvi davrida yosh avlodni milliy qadriyatlar, urf-odatlar va o'zbek xalqining boy madaniy merosi ruhida tarbiyalash muhim ahamiyatga ega. Tasviriy san'at darslari, xususan rangtasvir mashg'ulotlari o'quvchilarning estetik didini shakllantirish va ularda milliy o'zlikni anglash tuyg'usini uyg'otishning eng samarali vositasi hisoblanadi. Milliy san'at an'alarini dars jarayoniga tatbiq etish yoshlarning tasavvur dunyosini boyitadi va xalq ijodiyotiga bo'lgan hurmatini oshiradi.

Qiziqish uyg'otishning pedagogik usullari

Vizual interaktivlik: Muzeylarga virtual sayohatlar va master-klasslar tashkil etish.

Tarixiy bog'liqlik: Miniatura san'ati va buyuk musavvirlar hayotidan qiziqarli hikoyalar so'zlash. Raqamli texnologiyalar va g'arb madaniyati ta'siri: Zamonaviy o'quvchilar ko'proq internet, 3D modellash, raqamli grafika (digital art) hamda g'arb animatsiya san'ati ta'sirida shakllanmoqda. Natijada, ular milliy miniatura, realistik o'zbek rangtasviri va an'anaviy naqshlarimizni "eskirgan" yoki "zerikarli" deb qabul qilishmoqda.

Muzey va jonli san'atdan uzilish: O'quvchilarda tasviriy san'at asarlarini bevosita muzeylarda, ko'rgazma zallarida ko'rish, asarning bo'yoq qatlamlari, rasa

surtish texnikasini (fakturasini) his qilish imkoniyati va ko'nikmasi past. Faqat darslikdagi kichik va sifatsiz suratlar (reproduksiyalar) orqali milliy san'atning haqiqiy jozibasini his qilib bo'lmayapti.

Metodikaning bir xilligi (shablonlilik): Ko'plab maktablarda rangtasvir darslari hanuzgacha faqat quruq akademik qoidalarini (konstruksiya, soya-yorug', perspektiva) o'rgatish bilan cheklanib qolgan. Mashg'ulotlarda ranglarning milliy ramziyligi, xalq amaliy san'ati bilan bog'liqlik va ijodiy erkinlikka yetarli e'tibor berilmayapti. O'quvchilar akademik rangshunoslikni (issiq va sovuq ranglar aralashmasini) bilsalar-da, o'zbek milliy tasviriy san'atiga xos bo'lgan quyoshli, yorqin, toza va kontrast ranglar uyg'unligini (koloritini) o'z ishlarida aks ettirishga qiynalmoqdalar. Qiziqish uyg'otishning pedagogik usullari O'quvchilarda milliy rangtasvirga nisbatan chinakam qiziqish va mehr uyg'otish uchun darslarda quyidagi zamonaviy pedagogik usullardan foydalanish metodik jihatdan yuqori samara beradi: Virtual muzey sayohatlari: Darsning dastlabki 5-7 daqiqasida AKT vositalari yordamida O'zbekiston Davlat san'at muzeyi yoki Savitskiy muzeyiga virtual sayohat tashkil etiladi. O'quvchilar asarlarni katta ekranda yaqindan tomosha qilishadi.

"Rassom ustaxonasida" loyihasi: Darsga taniqli mahalliy rassomlar yoki xalq ustalari taklif etiladi. Ularning o'quvchilar ko'z o'ngida mahorat darsi (master-klass) o'tib berishi, bo'yoqlarni qanday qorishtirishi bolalarda rasm chizishga bo'lgan ishtiyoqni keskin oshiradi.

Muammoli ta'lim va "Yashirin ramzlar" (Storytelling) usuli

Asarlar syujeti orqali qiziqtirish: Shunchaki rasmni ko'rsatish emas, balki asarning yaratilish tarixi, undagi qahramonlar taqdiri haqida qiziqarli hikoya so'zlanadi. Masalan, Kamoliddin Behzod miniatyuralaridagi har bir chiziq, kiyim va harakat orqali insonning ichki kechinmalari qanday tasvirlangani jumboqli savollar orqali tushuntiriladi.

Ranglar simbolikasi o'yini: O'quvchilarga milliy san'atimizda ranglarning o'rni tushuntiriladi. Masalan: Moviy va feruza rang — cheksizlik va poklik (gumbazlar), Yorqin sariq va olovrang — quyosh, ilqlik va mehmondo'stlik. Bolalarga: "Agar siz Vatanimizning mehmondo'stligini chizmoqchi bo'lsangiz, qaysi rangdan ko'proq

foydalanasiz?" kabi muammoli savollar beriladi. Zamonaviylik va an'anaviylik uyg'unligi: O'quvchilarga milliy miniatyura yoki rangtasvir qoidalari asosida bugungi kun hayotini (masalan, zamonaviy Toshkent yoki Samarqand ko'chalarini, milliy libosdagi zamonaviy yoshlarni) tasvirlash topshiriladi. Bu usul milliy san'atning o'tmishda qolib ketmaganini, balki bugun ham yashayotganini ko'rsatadi. Dizayn bilan bog'lash: Milliy rangtasvir elementlaridan foydalanib, kundalik hayotda ishlatiladigan buyumlar (telefon g'ilofi, kiyimlar, kitob muqovalari) uchun eskizlar chizdiriladi. Bu o'quvchida "Men chizgan milliy rasm amaliyotda ham kerakli" degan tushunchani uyg'otadi. Guruhlarda ishlash va "Kollektiv kompozitsiya" usuli O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linadi. Ularga katta o'lchamdagi qog'oz (vatman) berilib, umumiy bir milliy mavzu (masalan, "Navro'z sayli", "Mehrjon bayrami" yoki "O'zbek bozori") bo'yicha jamoaviy asar yaratish topshiriladi. Har bir o'quvchi kompozitsiyaning bir qismini chizadi va umumiy milliy koloritni saqlash uchun guruh a'zolari o'zaro maslahatlashadi. Bu jarayon darsni qiziqarli o'yinga aylantiradi.

Amaliy mashg'ulotlar orqali qiziqishni oshirish

"Jonli an'analar" turkum darslari: Loydan yasalgan buyumlar yoki milliy matolarni bo'yash. Zamonaviy yondashuv: Milliy naqshlarni zamonaviy dizayn (masalan, sketchbuk muqovasi) bilan uyg'unlashtirish.

Ijodiy erkinlik: O'quvchilarga o'z oilaviy qadriyatlarini milliy koloritda tasvirlashga imkon berish Bugungi kunda tasviriy san'at darslarida raqamli grafika (digital art) va g'arb animatsiyasi ta'sirida shakllangan o'quvchilar milliy miniatyura, realistik o'zbek rangtasviri va an'anaviy naqshlarni "eskirgan" deb qabul qilmoqdalar. Maktablarda darslikdagi kichik hajmli reproduksiyalar bilan cheklanish o'quvchilarni asarning asl bo'yoq fakturasini his qilishdan uzib qo'ygan. Pedagogik metodikaning bir xilligi esa faqat quruq akademik qoidalarni (konstruksiya, perspektiva) o'rgatishga qaratilgan bo'lib, unda ranglarning milliy ramziyligi, xalq amaliy san'ati bilan bog'liqlik va ijodiy erkinlik e'tibordan chetda qolmoqda. Natijada o'quvchilar akademik rangshunoslikni bilsalar-da, o'zbek tasviriy san'atiga xos bo'lgan quyoshli, yorqin va kontrast milliy koloritni o'z ishlarida aks ettira olmaydilar. Qiziqish uyg'otishning pedagogik usullari O'quvchida milliy rangtasvirga nisbatan ichki ishtiyoqni shakllantirish uchun dars jarayoniga quyidagi interaktiv usullar tatbiq etiladi: Virtual vizualizatsiya: Darsning dastlabki 5 daqiqasida O'zbekiston Davlat san'at muzeyi yoki Savitskiy muzeyi fondiga AKT vositalari orqali 3D sayohat uyushtirilib, asarlar katta ekranda yaqindan tahlil qilinadi. Muammoli "Storytelling" (Hikoyachilik): Asarlar shunchaki namoyish etilmay, ularning yaratilish tarixi afsonalar orqali so'zlanadi. Masalan, Kamoliddin Behzod miniatyuralaridagi kiyimlar, imo-ishoralar ortidagi yashirin ruhiy holatlar jumboqli savollar orqali o'rtaga tashlanadi. Ranglar simbolikasi o'yini: Milliy san'atda moviy va feruza rang — poklik hamda cheksizlikni, yorqin sariq va olovrang — quyosh va mehmondo'stlikni anglatishi tushuntirilib, o'quvchilarga g'oyani rang orqali ifodalash muammosi qo'yiladi. "Madaniy sintez" loyihasi: O'quvchilarga milliy

miniatyura qoidalari (yassi shakl, kontur liniyalar) asosida bugungi zamonaviy shahar hayoti yoki smartfon tutgan zamonaviy inson qiyofasini chizish topshirilib, an'analarning hayotiyliigi isbotlanadi. Kollektiv kompozitsiya: Sinf kichik guruhlariga bo'linib, katta vatman qog'ozida "Navro'z sayli" yoki "O'zbek bozori" kabi umumiy mavzularda jamoaviy asar yaratadi. Bu jarayonda umumiy milliy koloritni saqlash uchun o'quvchilar o'zaro maslahatlashib ishlaydilar. Nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmaga aylantirish va qiziqishni yuqori bosqichga olib chiqish maqsadida mashg'ulotlar quyidagi bosqichlarda tashkil etiladi: Mo'yqalam bilan erkin mashqlar: O'quvchilar uylaridan olib kelgan milliy buyumlar (do'ppi, atlas bo'laklari, sopol idishlar) elementlarini qalamda chizmasdan, to'g'ridan-to'g'ri guash yoki akvarel yordamida qog'ozga tushiradilar. Bu bolada bo'yoqdan qo'rqish hissini yo'qotadi. Milliy xarakterdagi natyurmortlar: Geometrik shakllar o'rniga adras matosi ustiga joylashtirilgan rishton keramikasi (ko'k piyola), mis ko'za, milliy non va anor, qovun kabi mevalardan kompozitsiya tuziladi. Bunda murakkab yorug'-soya qoidalaridan qochib, toza va yorqin lokal ranglar bilan ishlashga urg'u beriladi. Syujetli-tematik ijod: "Alpomish" dostoni yoki o'zbek xalq ertaklari qahramonlari obrazini yaratishda miniatyura maktabi an'analardan foydalaniladi. "Mening mahallamda bayram" mavzusida esa sumalak sayli va milliy o'yinlar o'zbekona ranglar uyg'unligida tasvirlanadi. Noan'anaviy materiallar bilan ishlash: Qog'oz o'rniga oddiy oq sur matoga yoki loydan yasalgan kichik ko'zachalarga akril bo'yoqlari bilan milliy naqshlar chizdiriladi. Shuningdek, haqiqiy mato qirgimlarini qog'ozga yopishtirib, davomini bo'yoqda chizish (kollaj va rangtasvir sintezi) orqali o'quvchilarning ijodiy kashfiyot qilish tuyg'usi faollashtiriladi. Rangtasvir darslarida nazariy bilimlarni bevosita amaliyot bilan bog'lash o'quvchilarda san'atga nisbatan chinakam ishtiyoq va qiziqish uyg'otishning bosh omilidir. Amaliy mashg'ulotlarni quruq va bir xil shakldagi rasm chizish jarayonidan qiziqarli ijodiy izlanishga aylantirish bir necha izchil bosqichlarni amalga oshirishni talab etadi. Dastlabki bosqichda mo'yqalam bilan erkin mashqlar va xomaki suratlar (eskizlar) ustida ishlash usuli qo'llaniladi. Bunda "qalamsiz rangtasvir" mashqidan foydalanilib, o'quvchilarga o'zlari xonadonlaridan olib kelgan milliy buyumlar — do'ppi, adras parchalari yoki sopol choynak-piyolalar shaklini qog'ozga oddiy qalam bilan chizmasdan, to'g'ridan-to'g'ri mo'yqalam va yorqin bo'yoqlar (akvarel, guash) yordamida tasvirlash topshiriladi. Bu metodik usul boladagi xato qilish va bo'yoqdan qo'rqish hissini yo'qotadi. Islimiy va garih naqshlarining elementlarini rangda takrorlash orqali esa ular milliy ranglar simmetriyasi hamda kompozitsiya muvozanatini amalda his qila boshlaydilar. Ikkinchi muhim bosqich milliy koloritga boy natyurmortlar tuzish va chizish hisoblanadi. O'quv xonasidagi standart geometrik gipsli shakllar o'rniga milliy ruhdagi buyumlar majmuasidan kompozitsiya tashkil etiladi. Masalan, rishton ko'k keramikasi, mis ko'za, milliy non, anor hamda qovun bo'laklari atlas yoki adras matosi ustiga uyg'unlikda joylashtiriladi. Ushbu jarayonda

o'quvchilarga murakkab akademik yorug'-soya qoidalariga chalg'imasdan, o'zbek milliy san'atiga xos bo'lgan toza, yorqin va quyoshli lokal ranglarni (issiq sariq, olovrang, feruza, yorqin qizil) ishlatish hamda ularni bir-biriga to'g'ri kontrast qilish o'rgatiladi. Uchinchi bosqichda syujetli-tematik va mustaqil ijodiy ishlar orqali o'quvchilarning tasavvur dunyosi kengaytiriladi. "Ertaklar va dostonlar olami" mavzusida o'quvchilar "Zumrad va Qimmat" ertagi yoki "Alpomish" dostoni qahramonlari obrazlarini yaratadilar. Bunda qahramonlarning kiyimlari, harakatlari va qiyofalari qadimgi Sharq miniatyura maktabi an'alariga xos qilib, ya'ni yassi shaklda va aniq kontur chiziqlar bilan chiziladi. "Mening Vatanimda bayram" mavzusida esa bolalar o'z qishlog'i yoki oilasidagi Navro'z, Mehrjon sayllari, sumalak pishirish jarayoni va milliy o'yinlarni o'zbekona kolorit va erkin syujet asosida muhrlaydilar. Yakuniy bosqichda noan'anaviy materiallar va zamonaviy dars texnologiyalari amaliyotga olib kiriladi. Mashg'ulotlar davomida faqat qog'oz bilan cheklanmasdan, o'quvchilarga oddiy oq sur matoga yoki loydan yasalgan tayyor kichik ko'zachalarga akril bo'yoqlari bilan milliy naqshlar chizish imkoniyati beriladi. Shuningdek, "kollaj va rangtasvir sintezi" usulidan foydalanib, haqiqiy milliy mato qirqimlari (atlas, baxmal) qog'ozga yopishtiriladi va uning davomi mo'yqalam yordamida yaxlit rangtasvir asariga aylantiriladi. Mazkur yondashuv o'quvchilarda juda katta ijodiy kashfiyot tuyg'usini faollashtiradi va milliy rangtasvirga bo'lgan qiziqishni yuqori bosqichga olib chiqadi. Nazariy bilimlarni bevosita amaliy faoliyat bilan bog'lash o'quvchilarda san'atga nisbatan chinakam ishtiyoq va qiziqish uyg'otishning bosh omilidir. Amaliy mashg'ulotlarni quruq va bir xil shakldagi rasm chizish jarayonidan qiziqarli ijodiy izlanishga aylantirish quyidagi izchil pedagogik bosqichlarni amalga oshirishni talab etadi: Dastlabki bosqichda o'quvchilarda bo'yoq va mo'yqalam bilan ishlashga nisbatan ishonch uyg'otish uchun "qalamsiz rangtasvir" mashqidan foydalaniladi. Bunda o'quvchilarga o'zlari xonadonlaridan olib kelgan milliy buyumlar do'ppi, adras parchalari yoki sopol choynak-piyolalar shaklini qog'ozga oddiy qalam bilan chizmasdan, to'g'ridan-to'g'ri mo'yqalam va yorqin bo'yoqlar (akvarel, guash) yordamida tasvirlash topshiriladi. Bu metodik usul boladagi xato qilish va bo'yoqdan qo'rqish hissini butunlay yo'qotadi. Islimiy va girih naqshlarining elementlarini rangda takrorlash orqali esa ular milliy ranglar simmetriyasi hamda kompozitsiya muvozanatini amalda his qila boshlaydilar. Ikkinchi muhim bosqich milliy qadriyatlarni bevosita tasvirlash ko'nikmasini shakllantirishga qaratilgan. O'quv xonasidagi standart geometrik gipsli shakllar o'rniga milliy ruhdagi buyumlar majmuasidan kompozitsiya tashkil etiladi. Masalan, rishton ko'k keramikasi, mis ko'za, milliy non, anor hamda qovun bo'laklari atlas yoki adras matosi ustiga uyg'unlikda joylashtiriladi. Ushbu jarayonda o'quvchilarga murakkab akademik yorug'-soya qoidalariga chalg'imasdan, o'zbek milliy san'atiga xos bo'lgan toza, yorqin va quyoshli lokal ranglarni (issiq sariq, olovrang, feruza, yorqin qizil) ishlatish hamda ularni bir-biriga to'g'ri kontrast qilish o'rgatiladi. Uchinchi bosqichda

o'quvchilarning tasavvur dunyosi va ijodiy erkinligi kengaytiriladi. "Ertaklar va dostonlar olami" mavzusida o'quvchilar "Zumrad va Qimmat" ertagi yoki "Alpomish" dostoni qahramonlari obrazlarini yaratadilar. Bunda qahramonlarning kiyimlari, harakatlari va qiyofalari qadimgi Sharq miniatyura maktabi an'analariiga xos qilib, ya'ni yassi shaklda va aniq kontur chiziqlar bilan chiziladi. "Mening Vatanimda bayram" mavzusida esa bolalar o'z qishlog'i yoki oilasidagi Navro'z, Mehrjon sayllari, sumalak pishirish jarayoni va milliy o'yinlarni o'zbekona kolorit hamda erkin syujet asosida muhrlaydilar.

Noan'anaviy materiallar va zamonaviy dars texnologiyalari Yakuniy bosqichda dars jozibadorligini oshirish uchun yangi materiallar amaliyotga olib kiriladi. Mashg'ulotlar davomida faqat qog'oz bilan cheklanmasdan, o'quvchilarga oddiy oq sur matoga yoki loydan yasalgan tayyor kichik ko'zchalarga akril bo'yoqlari bilan milliy naqshlar chizish imkoniyati beriladi. Shuningdek, "kollaj va rangtasvir sintezi" usulidan foydalanib, haqiqiy milliy mato qirqimlari (atlas, baxmal) qog'ozga yopishtiriladi va uning davomi mo'yqalam yordamida yaxlit rangtasvir asariga aylantiriladi. Mazkur yondashuv o'quvchilarda juda katta ijodiy kashfiyot tuyg'usini faollashtiradi va milliy rangtasvirga bo'lgan qiziqishni eng yuqori bosqichga olib chiqadi.

Rag'batlantirish va natijalarni namoyish etish Maktab hududida "Milliy merosimiz – yoshlar nigohida" mavzusida ko'rgazmalar ochish. Ijtimoiy tarmoqlar yoki maktab saytida o'quvchilarning eng yaxshi ishlarini e'lon qilish. O'quvchilarda milliy rangtasvirga bo'lgan qiziqishni mustahkamlash va ularning ijodiy o'sishini ta'minlashda yakuniy natijalarni to'g'ri namoyish etish hamda rag'batlantirish tizimi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu bosqich o'quvchida o'z mehnatining samarasini ko'rish, o'ziga bo'lgan ishonchni orttirish va milliy qadriyatlarga daxldorlik tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda an'anaviy va zamonaviy ko'rgazma shakllaridan keng foydalaniladi. Maktab hududida va sinf xonalarida "Milliy merosimiz – yoshlar nigohida" yoki "Ajdodlar izidan" kabi mavzularda doimiy va harakatlanuvchi ko'rgazmalar tashkil etiladi. Ko'rgazmani oddiy rasm ilishdan farqli ravishda, o'zbekona milliy elementlar (so'zana, milliy gilamlar va cholg'u asboblari) bilan bezatilgan maxsus burchak shaklida tashkil etish bolalarda yuqori estetik taassurot qoldiradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar asrida o'quvchilarning eng yaxshi ishlaridan iborat "Elektron galereya" yaratilib, maktab veb-sayti va ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalarga joylashtirilishi ularning ijodini keng jamoatchilikka ko'rsatish imkonini beradi. O'quvchilar mehnatini pedagogik rag'batlantirishda faqatgina ball qo'yish bilan cheklanmasdan, turli nominatsiyalar tizimidan foydalanish yuqori samara beradi. Masalan, asarlarni baholashda "Eng yaxshi milliy kolorit ustasi", "Eng mahoratli miniatyurachi", "Milliy an'analarning zamonaviy talqini" va "Eng original g'oya" kabi nominatsiyalar bo'yicha o'quvchilarni taqdirlash ularning individual qobiliyatlarini alohida e'tirof etishga yordam beradi. G'olib va faol ishtirok

etgan o'quvchilarga rangtasvir uchun zarur bo'lgan milliy albomlar, siflati mo'vqalamlar yoki milliy naqshlar tushirilgan esdalik sovg'alarining topshirilishi ularning kelgusi ijodiy faoliyatiga kuchli motivatsiya beradi. Bundan tashqari, amaliy natijalarni ijtimoiy amaliyot bilan bog'lash usuli qo'llaniladi. O'quvchilar tomonidan chizilgan eng sara asarlar asosida maktabning ichki bayramlari (Navro'z, Mustaqillik kuni) uchun milliy taklifnomalar, bayram tabriknomalari yoki maktab kutubxonasi uchun kitob xatko'rgichlari (zakladka) tayyorlanadi. O'quvchi o'zi chizgan milliy rasm yoki naqshning real hayotda moddiy buyumga aylanganini va odamlarga quvonch ulashayotganini ko'rganda, unda milliy san'atga nisbatan cheksiz faxr va muhabbat tuyg'usi bor. O'quvchilarda milliy rangtasvirga bo'lgan qiziqishni mustahkamlash va ularning ijodiy o'sishini ta'minlashda yakuniy natijalarni to'g'ri namoyish etish hamda rag'batlantirish tizimi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu bosqich o'quvchida o'z mehnatining samarasini ko'rish, o'ziga bo'lgan ishonchni orttirish va milliy qadriyatlarga daxldorlik tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi.

Bu jarayonda an'anaviy va zamonaviy ko'rgazma shakllaridan keng foydalaniladi. Maktab hududida va sinf xonalarida "Milliy merosimiz – yoshlar nigohida" yoki "Ajdodlar izidan" kabi mavzularda doimiy va harakatlanuvchi ko'rgazmalar tashkil etiladi. Ko'rgazmani oddiy rasm ilishdan farqli ravishda, o'zbekona milliy elementlar (so'zana, milliy gilamlar va cholg'u asboblari) bilan bezatilgan maxsus burchak shaklida tashkil etish bolalarda yuqori estetik taassurot qoldiradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar asrida o'quvchilarning eng yaxshi ishlaridan iborat "Elektron galereya" yaratilib, maktab veb-sayti va ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalarga joylashtirilishi ularning ijodini keng jamoatchilikka ko'rsatish imkonini beradi. O'quvchilar mehnatini pedagogik rag'batlantirishda faqatgina ball qo'yish bilan cheklanmasdan, turli nominatsiyalar tizimidan foydalanish yuqori samara beradi. Masalan, asarlarni baholashda O'quvchi ozi chizgan milliy rasm yoki naqshning real hayotda moddiy buyumga aylanganini va odamlarga quvonch ulashayotganini ko'rganda, unda milliy san'atga nisbatan cheksiz faxr va muhabbat tuyg'usi yanada chuqurroq ildiz otadi.

Xulosa

O'quvchilarda milliy rangtasvirga qiziqish uyg'otish — shunchaki rasm chizishni o'rgatish emas, balki ularning qalbiga milliy o'zlikni anglash urug'ini ekishdir. Darslarni ko'rgazmalilik, interaktiv o'yinlar va zamonaviy AKT vositalari bilan boyitish orqali biz nafaqat kelajak rassomlarini, balki san'atni chuqur tushunadigan, yuksak ma'naviyatli shaxslarni tarbiyalagan bo'lamiz. Ushbu metodik ish doirasida o'rganilgan tadqiqotlar, ishlab chiqilgan dars tizimlari va amaliy yondashuvlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy tasviriy san'at ta'limida milliy rangtasvir an'alaridan foydalanish shunchaki darsning bir qismi emas, balki yosh avlod ma'naviyatini shakllantiruvchi strategik pedagogik vositadir. Globallashuv sharoitida raqamli texnologiyalar va g'arb vizual madaniyati ta'sirida o'sib kelayotgan o'quvchilarda

milliy san'atga nisbatan qiziqish uyg'otish muammosi tizimli va interaktiv yondashuvni talab etadi. Quruq nazariy ma'lumotlar va shablonli dars usullaridan voz kechib, dars jarayoniga yangicha pedagogik texnologiyalarni olib kirish bugungi kun talabidir. Tadqiqot va amaliyot natijalari asosida quyidagi muhim pedagogik xulosalarga kelindi: O'quvchilarda milliy san'atni "eskirgan madaniyat" deb hisoblash tushunchasini o'zgartirish uchun raqamli muzey texnologiyalari (3D virtual sayohatlar) va qiziqarli hayotiy hikoyalar (storytelling) uyg'unligidan foydalanish yuqori samara beradi. Ranglarning milliy ramziyligini muammoli savollar orqali o'rgatish bolalarning mantiqiy va estetik tafakkurini rivojlantiradi hamda ularda asarni ko'r-ko'rona emas, balki chuqur his qilib chizish ko'nikmasini shakllantiradi. Nazariy bilimlar bevosita jonli amaliyotga ko'chgandagina o'quvchining ichki ishtiyoqi uyg'onadi. Darslarda an'anaviy gips shakllar o'rniga o'zbekona hayot va hunarmandchilik namunalaridan (rishton keramikasi, mis ko'za, adras matolar, milliy mevalar) iborat natyurmortlar tuzish, shuningdek, matoga rasm chizish yoki kollaj va rangtasvir sintezidan foydalanish bolalardagi ijodiy qo'rquvni yo'qotadi. Sharq miniatyurasi qoidalari asosida zamonaviy hayot elementlarini tasvirlash darsni qiziqarli o'yinga aylantiradi. Namoyish va rag'batning ahamiyati: O'quvchi mehnatining mahsuli munosib baholanishi va jamiyatga ko'rsatilishi shart. Sinf xonalari va maktab hududida milliy ruh bilan bezatilgan maxsus ko'rgazmalar ochish, o'quvchilar ishlaridan bayram tabriknomalari yoki xatko'rgichlar tayyorlash ularda o'z ishiga nisbatan faxr tuyg'usini uyg'otadi. Ball qo'yish bilan cheklanmasdan, "Eng yaxshi milliy kolorit ustasi" kabi nominatsiyalar va kasbiy jihozlar (mo'yqalam, albomlar) bilan taqdirlash ularning kelajakda san'at bilan jiddiy shug'ullanishiga mustahkam poydevor bo'ladi. Rangtasvir darslarida o'zbek milliy tasviriy san'ati an'analari tizimli qo'llash va bolalarda unga nisbatan mehr uyg'otish — shunchaki rasm chizish texnikasini o'rgatish emas, balki ularning qalbiga milliy o'zlikni anglash, o'z xalqi tarixi va madaniyatidan g'ururlanish tuyg'usini ekishdir. Mazkur metodika asosida tashkil etilgan darslar nafaqat kelajak rassomlarini, balki eng muhimi, yuksak estetik didga ega, madaniy merosni qadrlaydigan, ma'nan boy va vatanparvar shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.